

Nordisk Kunskapsbank

En grön och jämställd nordisk region – så gör vi det i praktiken



Innehåll

En grön och jämställd nordisk region – så gör vi det i praktiken	3
Hållbar konsumtion – en fråga om könsnormer	6
Omställningen till fossilfri energi kräver kraftkvinnor	10
Nytt kvinnligt ledarskap i den blå-gröna ekonomin	14
Därför borde gröna jobb också vara jämställda	18
Ungdomsröster i klimatomställningen	22
Klimatpolitiken i praktiken	25
Evenemang som belyser sambandet mellan kön och klimat	28
English version	31
Om denna publikation	32

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:
<https://pub.norden.org/genderclimate-svensk>



Foto: freepik

En grön och jämställd nordisk region – så gör vi det i praktiken

Nordbor är duktiga på att ta fram klimatsmarta lösningar, men hur de lösningarna påverkar jämställdheten i regionen har vi länge varit relativt omedvetna om.

2022 beslutade de nordiska ministrarna för jämställdhet och LGBTI att skaffa mer kunskap om sambandet mellan jämställdhet och klimat i Norden.

De började med att konsultera näringsliv, fackföreningar, civilsamhälle och experter inom både jämställdhet och klimat. Frågan var: Hur skulle en jämställd grön omställning kunna se ut i Norden?

Några månader senare fick jämställdhetsministrarna ett brett politiskt stöd från Nordens regeringar för ambitionerna i A Green and Gender-Equal Nordic Region, nämligen att det nordiska samarbetet ska ta fram kunskap för att kunna integrera jämställdhet i klimatpolitiken.

Nu har vi kommit en bit på väg. Den här kunskapsbanken är för dig som arbetar

nationellt, regionalt eller i en kommun. Här finns kunskap om hur klimatåtgärder påverkar jämställdheten och vice versa, och vilka jämställdhetssatsningar som krävs för att göra klimatlösningarna mer effektiva.

Norden vill vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. På vår gemensamma vandring mot det målet behöver jämställdhetsperspektivet finnas med i varje steg.

"Brett politiskt stöd från Nordens regeringar."



Nordic Council of Ministers

A Green and Gender-Equal Nordic Region

Commitment by the Nordic Council of Ministers under Generation Equality's Action Coalition: Feminist Action for Climate Justice



Towards a Nordic Alliance for Gender Equality and Climate Justice

22 Takeaways from the Nordic Roundtable in Oslo, January 2022





Foto: Plattform/Scandinav/imagebank.sweden.se

Hållbar konsumtion – en fråga om könsnormer

Res, handla och ät som en kvinna så minskar vi klimatutsläppen!

Kvinnor är mer engagerade i klimatfrågor än män och har oftast en mindre klimatpåverkan – enligt flera forskningsrapporter.

I en ny nordisk forskningsöversikt från Nordisk information för kunskap om kön (NIKK) uttrycks slutsatsen på ett annorlunda sätt:

Individer som tar ett stort omsorgsansvar – oavsett kön – tenderar att vara mer engagerade i hållbarhetsfrågor och klimat.

Klimatvänlig eller inte har förstås inget med kön i sig att göra, utan kopplar till normer om vad kvinnor och män bör vara intresserade av och syssla med.

Det annorlunda synsättet öppnar för förändring – och förändring behövs om vi ska nå klimatmålen. Vi behöver minska vår överkonsumtion, äta mindre kött och resa mer hållbart.

Enligt FN:s klimatpanel IPCC kan sådana livsstilsförändringar minska de globala utsläppen med 40–70 procent till år 2050, så länge nödvändig politik, infrastruktur och teknik finns på plats. Med störst potential i regioner som Norden, där vi är storkonsumenter. Forskningsöversikten visar att män som grupp har ett högre klimatavtryck än kvinnor, speciellt när det kommer till matkonsumtion och transporter.

Samma könsnormer som till exempel ger kvinnor huvudansvaret för det obetalda hushålls- och omsorgsarbetet har alltså konsekvenser för individers olika påverkan på klimatet.

Att främja mäns ansvar för och omsorg om hem, barn och gamla skulle troligen få effekt på deras klimatavtryck!

Lär dig mer i forskningsöversikten nedan, så löser vi klimatkrisen snabbare!

"Individer som tar ett stort omsorgsansvar – oavsett kön – tenderar att vara mer engagerade i hållbarhetsfrågor och klimat."

SUSTAINABLE | LIVING



Climate, Gender and Consumption

A research overview of gender perspectives
on sustainable lifestyles



Explainer: Könsnormer och konsumtion





Foto: Unsplash.com

Omställningen till fossilfri energi kräver kraftkvinnor

Fossildriven energi bär största skulden till klimatförändringen, i Norden och i världen.

Samtidigt håller energisektorn samhällen vid liv. Därför är den central för att lösa klimatkrisen.

Just nu gör hela Norden enorma investeringar i smarta lösningar för förnybar och fossilfri energi.

I denna avgörande samhällsförändring deltar kvinnor och män på olika villkor, visar ny nordisk forskning.

Endast fem procent av topledarna i nordiska energibolag är kvinnor, och kvinnor har bara 16 procent av styrelseplatserna, enligt en rapport från Nordisk energiforskning.

Kvinnor utgör en tredjedel av energibolagens heltidsanställda. Den ojämna fördelningen beror delvis på att färre kvinnor utbildar sig inom STEM (Science, technology, engineering, and mathematics).

Omställningen till hållbara energisystem är en tillväxtmotor i den gröna ekonomin.

En kraftig underrepresentation av kvinnor i energisektorn riskerar därmed att vidga löneklyftan mellan män och kvinnor.

Men den riskerar också att minska effektiviteten när det gäller att nå klimatmålen.

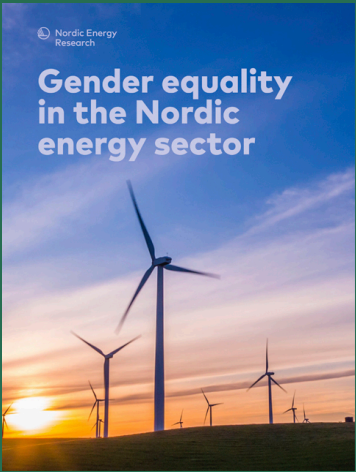
Avsaknad av mångfald och jämställdhet ger färre perspektiv, mindre innovation och ett smalare spektrum av lösningar och resultat.

Annorlunda uttryckt har Norden hittills bara mobiliserat en bråkdel av sin innovationskraft i energiomställningen.

Det kan vi ändra på.

Läs mer nedan om hur Norden genom medvetna satsningar på jämställdhet kan lösa energiomställningen snabbare!

"I denna avgörande samhällsförändring deltar kvinnor och män på olika villkor."



En jämställd energisektor



Foto: Mammut Media / norden.org



Foto: Gorm Just

Nytt kvinnligt ledarskap i den blå-gröna ekonomin

Kvinnor är mer engagerade i klimatfrågor än män – men män har större inflytande i de branscher där klimatfrågorna ska lösas.

Skogsbruk och havsnäring är bra exempel på denna paradox, två jättenäringsar med stor påverkan på klimatet. De har en enorm betydelse för vår ekonomi och försörjning, men är samtidigt starkt könsuppdelade.

Hav och skog är avgörande för att lösa klimatkrisen och krisen för den biologiska mångfalden. De suger upp stora mängder av den koldioxid vi släpper ut, och de bidrar med förnybara råvaror som kan ersätta fossila bränslen och material.

I Norden som region – världsberömt för sina jämställda samhällen – är tillgången till naturresurser och inflytande i havs- och skogsnäringarna ojämnt fördelade mellan kvinnor och män.

Precis som i alla andra delar av samhället och ekonomin behövs ett systemskifte i dessa näringar för att stoppa klimatkrisen. Här byggs nu havsbaserad vindkraft, utvinns vågkraft, odlas tång, återplanteras skog och utvinns bränsle.

Klimatkrisen kräver att man inom den blå ekonomin hittar nya, mer hållbara sätt att bedriva fiske, sjötransporter, bioteknik, turism, fiskodling och utvinna förnybar energi ur havet.

Här behövs ofta mer utbildad arbetskraft, och här finns en stor potential att öka mångfalden och innovationskraften genom att rekrytera fler kvinnor.

En ny nordisk forskningsöversikt visar att nordisk politik för havsnäringarna hittills varit i stort sett "könsblind" och att jämställdheten därmed halkat efter.

Det nordiska samarbetet stöder både kunskapsinsamling och kraftsamling för att främja förändring.

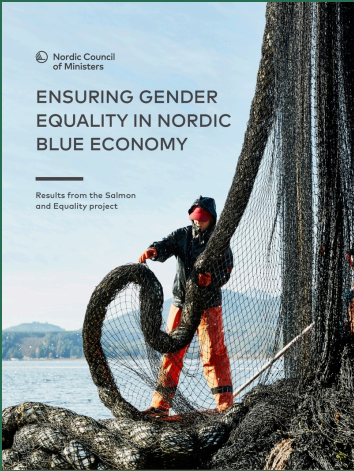
"Kvinnor är mer engagerade i klimatfrågor än män – men män har större inflytande i de branscher där klimatfrågorna ska lösas."



Nordic Council
of Ministers

Gender in Nordic Blue Economies

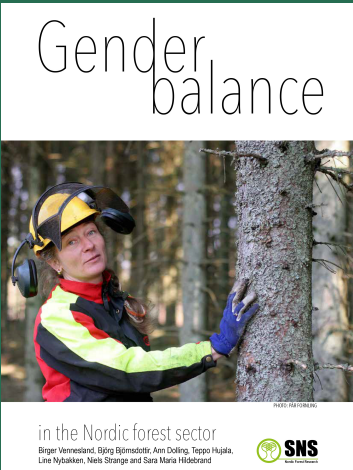
Initial networking results and
future academic research



Nordic Council
of Ministers

ENSURING GENDER EQUALITY IN NORDIC BLUE ECONOMY

Results from the Salmon
and Equality project



Gender balance

in the Nordic forest sector

Birger Vernestrand, Björg Björnsdóttir, Ann Doling, Teppo Hujala,
Lene Nyhaugen, Neel Stange and Sara Maria Hildbrand



Redefining digital bioeconomy

Reviewing how the digital transformation affects gender inequalities
in the Nordic bioeconomy



Nordiska
ministerrådet

Explainer: Hållbara skogs- och havsnäringar





Foto: Sofia Sabel/imagebank.sweden.se

Därför borde gröna jobb också vara jämställda

Gröna jobb är en av nycklarna för att nå klimatmålen. Nu behöver vi ju producera varor och tjänster på ett helt nytt sätt som ersätter vårt gamla fossilberoende.

Just nu är 25 procent av nordborna sysselsatta i gröna jobb, en bra siffra jämfört med övriga OECD.

Men: Bara en av tre nordbor med grönt jobb är kvinna.

Gröna jobb har hittills syftat på uppgifter som kräver teknisk kompetens – att bygga energisnåla hus, bryta metaller till elbilarnas batterier, montera solpaneler, bygga vindkraftverk. I dessa jobb utgör män 70 procent av arbetskraften.

Kvinnor är alltså underrepresenterade i de yrkesroller som är avgörande för att Norden ska leva upp till klimatmålen.

Ny nordisk forskning varnar därför för att den gröna omställningen kommer att öka löneklyftan mellan kvinnor och män. Men måste den verkligen ske på jämställdhetens bekostnad?

Just nu händer det något med synen på gröna jobb. Allt fler företag efterlyser gröna färdigheter som kan ändra människors vanor och beteende. Forskning visar att kvinnor snabbare har anpassat sin livsstil till att bli mer hållbar.

Norden strävar efter att bli världens mest hållbara och integrerade region, och i den visionen ingår hållbar skola, utbildning och sjukvård. Här utgör kvinnor den största delen av arbetskraften.

Vad skulle till exempel hända om man räknade även vård och omsorg som gröna jobb?

Läs mer i publikationerna nedan om hur gröna jobb också kan bli jämställda jobb.

"Bara en av tre nordbor med grönt jobb är kvinna."



Gröna och jämställda jobb





Foto: Andreas Omvik

Ungdomsröster i klimat- omställningen

Sedan FN:s klimatkonferens Stockholm+50 har samarbetet mellan baltiska och nordiska ungdomsorganisationer för klimatet, jämställdhet och rättighetsfrågor växt sig allt starkare.

Samarbetet är på väg att bli en kraftfull röst för att sätta press på att regeringarnas klimatpolitik och se till att internationella klimatförhandlingar arbetar för jämställdhet och rättvisa.

Vid en ungdomskonferens den 27 oktober 2023 i FN-byn i Köpenhamn, som arrangerades i samarbete med UN Women och Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (LSU), samlades över 100 ungdomsrepresentanter från 59 ungdomsorganisationer för att diskutera hur man kan säkerställa en jämställd och rättvis grön omställning.

Vid konferensens slut hade 10 krav för en jämställd och rättvis klimatomställning till

beslutsfattare i Norden och förhandlare vid klimatkonferensen COP28 tagits fram.

Det är krav på koldioxidfria samhällen som i mycket högre grad än i dag använder ursprungsbefolkningars kunskaper, är jämställda och inkluderar unga i beslutsfattandet.

"Det första vi måste göra är att uppmärksamma att det finns ett jämställdhetsproblem som måste adresseras i allt vi gör."

Läs de 10 kraven [här](#).

Disclaimer

Ungdomskonferensen finansierades av Nordiska ministerrådet. Innehållet återspeglar dock synpunkter, åsikter, attityder och rekommendationer från nordiska, baltiska och internationella ungdomar och återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets åsikter.



Ungdomsröster i klimatomställningen





Klimatpolitiken i praktiken

De nordiska länderna anses vara världens mest jämställda, men klimatpolitiken i Norden har fram till nyligen varit könsblind.

En nordisk rapport visar att det råder kunskapsbrist om hur jämställdhet och klimat hänger ihop i Norden.

En ny rapport från maj 2024 som heter *A review of the Nordic implementation of the UNFCCC Gender Action Plan* visar hur institutionella mekanismer och nationella åtgärder skiljer sig åt mellan de fem nordiska länderna. Även om det har gjorts framsteg, särskilt i Sverige, Island och Finland, kvarstår utmaningar som otillräcklig resursfördelning för jämställdhetsanalyser, brist på utbildning eller verktyg för beslutsfattare. Vi behöver också mer kunskap om klimatpolitikens könsrelaterade effekter. (Läs rapporten och rekommendationerna nedan eller [se webbinariet](#).)

En äldre nordisk rapport visar att det saknas kunskap om sambanden mellan jämställdhet och klimat i Norden.

Den visar också att kvinnor och män i Norden påverkas olika av klimatpolitiken. I

branscher där klimatlösningarna tas fram har kvinnor och män olika stort inflytande och det finns också skillnader i kvinnors och mäns klimatavtryck.

Ett exempel: De mest koldioxidtunga branscherna som transport, energi, jordbruk och bygg är mansdominerade.

En grön omställning av dessa branscher har därmed mest effekt på mäns arbetsliv. Det är inget man direkt satt ord på i den politiska debatten – med undantag för Finland som gjorde en jämställdhetsanalys av klimatpolitiken 2021.

Med en större politisk medvetenhet skulle den gröna omställningen kunna vara en möjlighet för arbetsgivare att öka innovationskraften genom att satsa på att få in fler kvinnor – ofta både högutbildade och klimatmedvetna – i dessa branscher och samtidigt bryta upp den kraftigt könsuppdelade arbetsmarknaden.

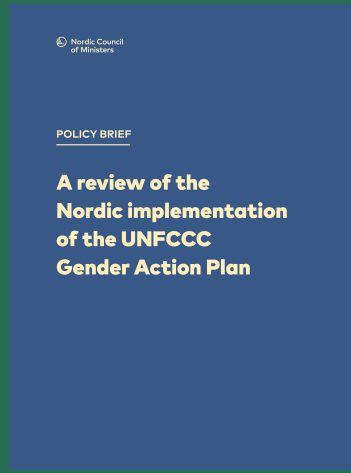
Missar man den möjligheten, riskerar den gröna omställningen att öka löneskillnaderna mellan könen.

Ett annat exempel: Män som grupp kör mer bil och äter mer kött, medan kvinnor som grupp är mer klimatmedvetna, åker mer kollektivt, köper mer begagnat och äter mer vegetariskt.

En jämställd och effektiv klimatpolitik behöver därför ta höjd för skillnader i livsstilar genom att till exempel främja livsstilsförändringar hos män, och se till att transportlösningar gynnar kvinnor, män och barn på lika villkor.

Läs mer nedan.

"De nordiska länderna anses vara världens mest jämställda, men klimatpolitiken i Norden har fram till nyligen varit könsblind."





Evenemang som belyser sambandet mellan kön och klimat

Den gröna omställningen kommer att omfatta alla delar av samhället och kräva ett ledarskap som säkerställer jämställdhet inom alla områden, från jordbruk till högre utbildning och från transport till fiske.

Sedan 2022 har Nordiska ministerrådet bjudit in till debatt om detta ämne vid olika internationella evenemang, till exempel på kvinnotoppmötet CSW66 och klimattoppmötena COP27 och COP28. Webbinarier om lanseringen av en rapport om genomförandet av UNFCCC:s handlingsplan för jämställdhet i Norden finns också tillgängliga.

Rapporten finns här:

[A review of the Nordic implementation of the UNFCCC Gender Action Plan](#)

"Vi måste tala om jämställdhet när vi talar om klimatkrisen."

Henriette Laursen

TITTA PÅ YOUTUBE →

COP 28: [Nordic Pavilion: Let's bridge the gender divide in green jobs](#)

COP 27: [Why gender is key to the green transition and what this transition might look like](#)

Cop 27: [Placing gender equality at the heart of green jobs](#)

COP 27: [African countries realised early on that climate and gender equality policies must be closely linked](#)

WEBBINARIUM PÅ DANSKA

I dette webinar præsenteres resultaterne af rapporten "En undersøgelse af den nordiske implementering af FN's Klimakonventions handleplan for ligestilling (UNFCCC GAP)" i en dansk kontekst.

DK: <https://www.veed.io/view/ac667897-42f5-4c4d-99dd-65c00d7a62b7?panel=share>

WEBBINARIUM PÅ FINSKA

I dette webinar præsenteres resultaterne af rapporten "En undersøgelse af den nordiske implementering af FN's Klimakonventions handleplan for ligestilling (UNFCCC GAP)" i en dansk kontekst.

FI: <https://www.veed.io/view/16d3316a-2fce-4134-8432-207a08adafda?panel=share>

WEBBINARIUM PÅ NORSKA

Et webinar om integrering av kjønn og likestillingsperspektiver i norsk klimapolitikk. Webinaret presenterer resultatene fra rapporten "En gjennomgang av den nordiske gjennomføringen av UNFCCC Gender Action Plan i klimapolitikken", samt deler kunnskap om aktuelle initiativer, erfaringer, utfordringer og beste praksis i Norge.

NO: <https://www.veed.io/view/08dde765-9612-45a1-8950-c4c10c06d0cd?panel=share>

WEBBINARIUM PÅ SVENSKA

I det här webinariet presenteras resultaten från rapporten "A review of the Nordic implementation of the UNFCCC Gender Action Plan" med fokus på svensk klimatspolitik. Webbinariet framlägger de fem fokusområden som finns utpekade under FN:s klimatkonventions åtgärdsplan för jämställdhet och klimat och hur dessa har implementerats i Sverige.

SE: <https://www.veed.io/view/a955ec69-b7b4-423e-80d8-46daccb128fb?panel=share>

WEBBINARIUM PÅ ENGELSKA

In this webinar, the findings of the report "A Review of the Nordic Implementation of the UNFCCC GAP" is presented. The efforts and examples of mainstreaming work in climate policies from Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden is examined in relation to the GAP's five priority areas: A: Capacity-building, knowledge management and communication; B: Gender balance, participation and women's leadership, C: Coherence, D: Gender-responsive implementation and means of implementation and E: Monitoring and reporting. There are considerable differences in the extent of gender mainstreaming in climate policies across the countries.

ENG: <https://veed.io/view/ecfa1772-cd6e-4c96-96d9-597d3ca3800c>

English version

<https://pub.norden.org/genderclimate>

Om denna publikation

Nordisk kunskapsbank: En grön och jämställd nordisk region – så gör vi det i praktiken

Denna kunskapsbank är ett samarbete mellan Nordiska ministerrådet för jämställdhet och LGBTI (MR-JÄM) och Nordisk arbetsgrupp för klimat och luft (NKL). Den samlar publikationer och insatser från Nordisk information för kunskap om kön (NIKK), Nordisk energiforskning, The Sisters in the Arctic Blue (SAB), Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning, Iselin Løvslett Danbolt och Norion.

Kunskapsbanken har utvecklats av Mikaela Thuresson och Anna Rosenberg.

Nord 2023:039

ISBN 978-92-893-7723-2 PDF

ISBN 978-92-893-7724-9 ONLINE

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2023-039>

© Nordiska ministerrådet 2023

Publicerad: 17.10.2023

Uppdaterad: 31.1.2024

Uppdaterad: 29.5.2024

Uppdaterad: 18.10.2024

Uppdaterad: 9.11.2024

Framsidans bilder: imagebank.sweden.se, Gorm Just, Elias Rasch

Layout: Louise Jeppesen

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer